

Rodna reprezentacija karijera u sitkomima Prijatelji, Kako sam upoznao vašu majku i Bitange i princeze

Matković, Julijana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:808364>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Julijana Matković

Rodna reprezentacija karijera u sitkomima *Prijatelji,*
Kako sam upoznao vašu majku i Bitange i princeze

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Rodna reprezentacija karijera u sitkomima *Prijatelji,*
Kako sam upoznao vašu majku i Bitange i princeze

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Viktorija Car
Studentica: Julijana Matković

Zagreb, rujan 2017.

Izjavljujem da sam diplomski rad „Rodna reprezentacija karijera u sitkomima *Prijatelji, Kako sam upoznao vašu majku i Bitange i princeze*, koji sam predala na ocjenu mentorici izv. prof. dr. sc. Viktoriji Car, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Julijana Matković

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijski okvir	2
2.1. Popularni televizijski žanrovi	2
2.2. Rodne uloge u popularnoj kulturi	4
2.3. Nameće li društvo rodne uloge?	5
2.4. Rodne razlike u ponašanju i stereotipi	5
3. O istraživanju	7
3.1. Cilj i zadaće istraživanja	7
3.2. Istraživačka pitanja	8
3.3. Metodološki okvir	9
3.3.1. Metoda istraživanja	9
3.3.2. Uzorak	11
3.4. Znanstvena relevantnost istraživanja	13
4. Sitkom ispod površine zabave i humora	14
4.1. Karakterni prikaz likova i karijera	16
4.2. Analiza narativa	20
4.2.1. Karijera kao svakodnevica lika u sitkomu	20
4.2.2. Karijera u kontekstu humora i zabave	21
4.2.3. Stavovi povezani s poslom: strahovi i motivacija	22
4.2.4. Karijera i materijalna sigurnost	22
4.2.5. Stupanj obrazovanja likova	23
4.2.6. Karijera i seksualnost	24
4.2.8. Materijalna sigurnost	25
4.2.9. Odnos muških i ženskih likova	26
4.3. Analiza diskursa	28
4.3.1. Karikiran prikaz tradicionalnih rodni uloga	28
4.3.2. Obrazovanje ne znači inteligenciju	29
4.3.3. Muškarac kao hranitelj obitelji	30
4.3.4. Podcjenjivanje poslova zbog društvenog statusa	30
4.3.5. Seksi i ne-seksi karijere	31
5. Rasprava	32
6. Zaključak	35
7. Popis literature	37
Sažetak	40
Summary	41

1. Uvod

Svakodnevno smo okruženi različitim medijskim sadržajima koji su postali neizostavan dio naših života. Bilo da se radi o ozbiljnima, poput dokumentarnog i informativnog programa, ili o zabavnom i popularnom žanru. Mediji i medijski sadržaji su sila koja stvara sliku i percepciju svijeta oko nas.

Popularni i zabavni žanrovi, prije svega, imaju ulogu opustiti i zabaviti gledatelje. Moglo bi se reći da oni prikazuju paralelni svijet zabave, bezbrižnosti i smijeha te su publici privlačni jer ih „odvlači“ od svakodnevnih briga i problema s kojima su suočeni. Iako su „ogledalo stvarnosti“ koje bi trebalo prikazati svakodnevni život kako bi se publika maksimalno poistovjetila s likovima, popularni i zabavni žanr prikazuje samo vedru i sretnu stranu života.

Popularni žanrovi su često smatrani manje vrijednima u kontekstu hijerarhije ukusa, te su kritizirani zbog populizma i komercijalnih aspiracija (Miller, 2005, prema Creeber, 2008:159). Ipak, stvoreni su zbog komercijalnog uspjeha i njihov uspjeh leži u stalnom osluškivanju mišljenja publike, prema čijoj se naklonosti ili nenaklonosti sadržaj prilagođava.

U središtu ovog Diplomskog rada je jedan od popularnih žanrova – sitkom. Njegov je fokus na svakodnevni život likova, na rješavanje njihovih međusobnih nesuglasica te na humoristične situacije u njihovim životima. Likovi su voljeni od strane publike, ona navija za njihove ljubavne uspjehe te se poistovjećuje s njim. Ipak, ovaj diplomski rad želi otkriti više o karijerama likova iz sitkoma, te utvrditi kako su karijere i obrazovanje zastupljeni u njima. Budući da je sitkom lak i zabavan sadržaj, pretpostavka je da njegovi tvorci publiku „ne zamaraju“ tako kompliciranim temama.

Cilj je ovoga rada utvrditi postoji li razlika u rodnoj reprezentaciji karijera likova u sitkomima. Početno, kroz definiranje popularnih žanrova i njihove svrhe u medijima, rad će pobliže objasniti razvoj popularnih žanrova, njihovu strukturu i društvene norme koje nameću razlike među spolovima. Istraživački dio rada želi utvrditi kojim se elementima narativa i diskursom tvorci sitkoma služe kako bi uklopili temu karijere, posla i obrazovanja u zabavni kontekst formata. Prije same analize, utvrdit će se osnovne karakteristike pojedinih likova kroz prizmu njihove karijere te prepoznati koje činjenice o karijeri, poslu i obrazovanju pojedinog lika publika doznaje u sitkomu. Nakon toga, prijeći će se na analizu nasumično

odabranih epizoda sitkoma koje su emitirane u Hrvatskoj i svijetu, te dokazati da postoje razlike u rodnoj reprezentaciji karijera likova sitkoma. Upravo je ta tvrdnja glavna hipoteza ovog istraživačkog rada.

Budući da je fokus istraživanja ovog rada prikaz karijera u sitkomima, koristeći analizu narativa i analizu diskursa raščlanjen je i govor tijela te neverbalna komunikacija likova. Pomno je analizirana uloga spolova i njihove hijerarhijske pozicije na radnom mjestu, njihovi vlastiti stavovi o svom poslu, želji za radom i uspjehom te, naposljetku, i rezultat njihovog rada - novac.

2. Teorijski okvir

2.1. Popularni televizijski žanrovi

Televizija i televizijski program počeli su se razvijati krajem 20-tih godina prošlog stoljeća (rani izumi od 1927. do 1937.) kada su patentirani prvi mehanički i tehnički preduvjeti za produkciju i emitiranje sadržaja. Televizija je, danas, neizmjerljivo važan i neizostavan medij. Osim što gledatelji od nje primaju informacije, usvajaju nova znanja te se opuštaju i zabavljaju, televizija je potpuno integrirana u moderno društvo. „Mediji nisu samo puki čimbenik prijenosa informacija, nego aktivno sudjeluju u konstrukciji društvene, političke, ekonomske, kulturne i svake druge realnosti“ (Hromadžić, 2014: 18).

Televizija je po mnogočemu bila posebna i jedinstvena svojom pojavom, a jedan od razloga je dojam da se program emitira uživo (Ellis, 1982. cit. prema McQueen 2000:22), te „ stalno emitiranje programa i njegov serijski karakter pomaže da se stvori utisak neprekidne prisutnosti“.

Televizijski sadržaj se klasificira prema različitim aspektima poput „narativa, vremena, lokacije, heroja i heroína, negativaca“ (Popović, 2012), koji tvore žanr. Popularni žanrovi, s obzirom na strukturu, se dijele na film, seriju, serijal i mini-seriju (Monaco, 2009, prema Popović, 2012).

Posljednjih trideset godina, popularni žanrovi su sve šire prihvaćeni u javnosti ali i kritizirani kao manje vrijedan sadržaj – nasuprot dokumentarnom i informativnom žanru. Publika i kritičari smatraju kako je sadržaj populariziran i temelji se na težnji za komercijalnim uspjehom. Posebice se navode sapunice, sitkomi, *talk-show* emisije, kvizovi i *reality*

televizija. Ovi hibridni žanrovi, nasuprot generalnoj klasifikaciji popularnog žanra (film, serija, serijal, mini-serija), nastali su iz premise serije, a glavni im je cilj prikazivanje „lijepog života i obećanja kako on može biti lijep“ (Creeber, 2008).

Iako su kritizirani i smatrani žanrom manje vrijednosti, popularnost „lakih sadržaja“ ne jenjava, a među njima je najistaknutija situacijska komedija ili skraćeno – sitkom. Premisa i osnovica sadržaja žanra je uglavnom uvijek ista – fokus je na svakodnevnom životu likova, koji u svom bezbrižnom i sretnom okruženju nailaze na određeni problem ili nesuglasicu koja se tijekom epizode rješava. Kako navodi Helena Popović, sugerira se statičnost i nepromjenjivost odnosa, a likovi u gotovo svakoj životnoj situaciji pronalaze rješenje i „sretan završetak“ (Popović, 2012: 33). Unaprijed snimljen smijeh se, također pojavljuje u sitkomima koji su bili u fokusu ovog istraživanja. Prilikom slučajnog uočavanja i interesa za „snimljenim smijehom“ primijećeno je da je odnos broja situacija u kojima se čuje smijeh otprilike 65:35 u korist muškaraca.

Pojam „situacijska komedija“ ili „sitkom“ počeo se koristiti 1950-tih godina. Iako je ranije bilo emisija, koje potpuno odgovaraju definiciji, prvi klasificirani sitkom bio je *Pinwright's Progress*, serija od deset epizoda koje su se emitirale na BBC-u u Ujedinjenom kraljevstvu između 1946-1947 godine. U Sjedinjenim Američkim državama je redatelj William Asher imenovan „ocem sitkoma“. Asher je direktno ili indirektno sudjelovao u stvaranju više od dvadeset i pet sitkoma, uključujući i vrlo popularni *I Love Lucy* (Dalton: 2012: 14).

Jane Feuer (1986: 101) objašnjava kako se radi o najjednostavnijem kinematografskom žanru. Od razvijanja žanra, kritiziran je zbog „olakog prepričavanja“ socijalnih, kulturalnih ili ekonomskih problema, a liberalna narativna strategija podložna je objektivizaciji i identifikaciji. Televizijske kuće koje su stvarale sitkome naziva „sitkomskim tvornicama“ na temelju čega se može povući i paralela s dosadašnjim stavovima različitih autora o lakomislenosti i hiperprodukciji široko popularnog sadržaja (Feuer, 1986: 101-114). Sitkomi su vrlo popularizirani u posljednja četiri desetljeća, pa se tako pojavljuju i animirani sitkomi (kao što su na primjer *Simpsoni* i *Family Guy*). Sitkomi se snimaju u cijelom svijetu, ali su i dalje najpopularniji oni koji u proizašli iz Sjedinjenih Američkih Država.

2.2. Rodne uloge u popularnoj kulturi

Smiljana Leinert Novosel u knjizi „Žena na pragu 21. stoljeća : između majčinstva i profesije“ posvećenju temi moderne žene između karijere i obitelji prenosi podjelu televizijski prezentirane žene prema Julie T. Wood (1999: 24). Ona smatra kako je žena prezentirana u četiri vrste odnosa: (1) ženska ovisnost naspram muškoj neovisnosti, (2) žensku nekompetentnost u odnosu na mušku autoritativnost, (3) žensku usmjerenost na privatnu sferu nasuprot muškoj orijentaciji na javne poslove te (4) žene kao žrtve, seksualni objekt nasuprot muškarcima osvajačima.

Što Leinert Novosel (1999) ne spominje, a Tihana Lubina i Ivana Brkić Klimpak (2014) zanimljivo primjećuju je tema ženske ljepote i utjecaj iste na stvaranje stereotipne, diskriminirajuće i eksplicitne slike stvarnosti u odnosu muškarac-žena. Lubina i Brkić Klimpak u svom radu ističu kako mediji (ranije spomenuti kao visokokomercijalni) pripadaju kapitalizmu i najveći naglasak stavljaju na zaradu. Samim time, vizualna ljepota „zarađuje“. Navode kako „televizijske reklame, video spotovi, moda ili filmovi prenositelji su globalnih trendova koji diktiraju, pa čak i manipuliraju činjenicom kako bi ljudi trebali izgledati, pritom se vodeći filozofijom kako je besprijekoran izgled ulaznica u svijet u kojem će biti primijećeni, a nadasve uspješni u osvajanju suprotnog spola“ (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 223). Uvriježeno je mišljenje kako mediji nameću obrasce ponašanja, stavove i opće mnijenje. Parafrazirajući Briana McNaira (2004: 13), valja istaknuti kako su kulturni proizvodi, u ovom slučaju televizija, ideološko orijentirani, te nam često, vrlo decentno, nameću mišljenje i „stanje stvari kakve one trebaju biti“.

Feminističko tumačenje rodne jednakosti, prema „Pojmovniku rodne terminologije“ prema standardima Europske unije glasi kako „polazi od sustavne kritike patrijarhalne strukture moći koja iskrivljuje razumijevanje spolne/rodne jednakosti i podupire diskriminaciju putem spoznajnih predrasuda, obrazovanja, različitih modela vladanja, običajnog prava te tzv. spolnog ugovora“ (Borić, 2007: 75).

Kako navodi Hrvatsko novinarstvo društvo na svojim službenim web stranicama žene su manje zastupljene od muškaraca u digitalnim i tradicionalnim medijima, te su često prikazane kao žrtve - „više su zastupljene u pričama o znanosti i zdravlju nego, primjerice, o politici. Muškarci su više u fokusu udarnih vijesti, kao osobe s najviše političke i ekonomske moći, a češće se nalaze u ulogama stručnjaka i svjedoka“ (HND.hr, 2017). Nadalje, HND navodi kako su mediji, iako moćni u kreiranju javnog mnijenja i trendova, vrlo inertni po pitanju

ravnopravnosti rodova u medijskoj zastupljenosti. Prva su istraživanja o rodnoj zastupljenosti u medijima provedena 1995. godine, i od tada se UN-ovo istraživanje, na koje se referira HND, provodi svakih pet godina (*Ibid.*).

2.3. Nameće li društvo rodne uloge?

Rod i spol najčešće se koriste kao sinonimi, što je za laičku komunikaciju prihvatljivo, ali u znanostima se ta dva pojma trebaju razlikovati. Dok je spol isključivo fiziološka i reproduktivna odrednica, rod je identitet i način života povezan s društvenom skupinom. „Upotreba riječi rod, za razliku od spola započela je nedavno, tako da je i sam koncept relativno nov. Konceptualna razlika između spola i roda je do sada već potpuno usvojena“ (Hodžić, 2003: 143, cit. prema Polić, 2006). Nadalje, autor navodi kako se ljudi rađaju muškog ili ženskog spola, kao fiziološke odrednice. Nakon rođenja ih se uči o prihvatljivom ponašanju, stavovima, društvenim normama te odnosu prema dugim ljudima. Naučeno ponašanje koje odrasla osoba usvaja i prema njemu živi do kraja svog života čini rodni identitet. Društva i općeprihvaćeni stavovi neke kulture uče muškarce i žene da se moraju ponašati u skladu sa svojim ulogama (*Ibid.*).

Svima se pripisuju određene uloge, što je vrlo usko povezano sa stereotipima. Uloge se mogu pripisati prema zanimanju, dobi, pa čak i rodu. Rodne su uloge temeljene na različitim očekivanjima koje pojedinci, grupe ili društvo imaju na temelju roda, a polaze od društvenih vrijednosti i vjerovanja. Rodne su uloge rezultat interakcije između pojedinca i njegove okoline, a pojedincu daju okvirnu sliku kakvo za kakvo se ponašanje vjeruje da je prikladno u odnosu na rod. Prikladne rodne uloge su definirane u skladu s društvenim uvjerenjima i predispozicijama rodova (Blackstone, 1999).

2.4. Rodne razlike u ponašanju i stereotipi

Jedan od najcitiranijih znanstvenika u području psihologije, Albert Bandura, razvio je Teoriju opservacijskog učenja, koja je do danas preimenovana u Socijalno-kognitivističku teoriju. Teorija prihvaća postavke biheviorizma i kognitivizma, a temelji se na tri stupa: (1) principe

potkrepljenja i kazne, (2) opservacijskog učenja i (3) unutarnje kognitivne procese koji utječu na socijalno učenje. Upravo je zanimljivo opservacijsko učenje putem kojeg djeca (a ni odrasli nisu iznimka) poprimaju određene obrasce ponašanja od strane autoriteta. Time određena ponašanja postaju „normalna“, što se u svrhu ovog rada može povezati sa stereotipima i ustaljenim obrascima (su)odnosa rodova i njihovih uloga u društvu (Bandura, 1961: 575-582).

Stereotip je, prema Elliotu Aronsonu „generalizacija o grupi ljudi, kojom se istovjetne osobine pripisuju gotovo svim članovima te grupe, neovisno o stvarnim varijacijama između članova. Jednom formirani, stereotipi su otporni na promjene uslijed novih informacija. Stereotipiziranje nije nužno emocionalno i ne vodi nužno namjernom zlostavljanju“ (2002: 461). Autor ističe kako se stereotipi manifestiraju i na rodne razlike, prema čemu se žene univerzalno smatraju brižnijima i manje agresivnima od muškaraca. Osim što im se vrlo često generalizirajući pripisuje uloga domaćice i majke, navodi kako se žene nerijetko smatraju „manje stručnima“ od muškaraca, iako se nalaze na istoj radnoj poziciji (*Ibid.*). Autor navodi eksperiment u kojemu su studentima i studenticama predstavljani vrlo uspješni fizičari – muškog i ženskog roda. Nakon razgovora s njima, studentima i studenticama su dani kratki anketni upitnici u kojima su trebali iznijeti stavove o njima. Studenti su smatrali kako je fizičarka manje stručna i da je njen put do uspjeha i priznanja u struci bio lakši. Studentice su smatrale kako su i fizičar i fizičarka jednako stručni ali da je, nasuprot mišljenju studenata, muškarčev put bio lakši. I studenti i studentice su veću radnu motivaciju pripisali fizičarki, čime autor podrazumijeva da ženu ipak smatraju manje sposobnom, ali da je njen uspjeh bio uvjetovan željom i napornim radom (Aronson, 2002: 463-464).

Govoreći o karijerama žena i ulogama koje su im dodijeljene zbog roda, vrlo se često, prema Renati Jukić (2013: 546), nameću poslovi odgajateljice (tete u vrtiću), učiteljice, nastavnice. U svom radu govori o patrijarhalnom obrascu i materijalističkom aspektu sve većeg broja žena u ulogama pedagoga. Autorica navodi kako postoje različita objašnjenja „prelaska“ učiteljskog zvanja iz većinskog muškog u većinsko žensku u 20. stoljeću. Jedna, najvjerojatnija teorija jest da su poboljšane mogućnosti zapošljavanja muškaraca na drugim poslovima i za veće plaće, te da su iskorišteni niži troškovi zapošljavanja žena kao učiteljica – budući da su bile za isti posao plaćene upola manje od muških kolega u državnim školama.

Jukić (*Ibid.*) također navodi kako muškarci uglavnom obavljaju „popularnije“ poslove i bave se atraktivnijim zanimanjima, a kroz povijest se više puta dokazalo da svako zanimanje

zastari, a u tom trenutku počinje rasti i broj žena u određenoj industriji. Tako su, u prošlosti muškarci uglavnom bili učitelji i nastavnici, a smanjenjem plaća obrazovnih djelatnika u toj se struci povećao broj žena.

Prema podacima mrežne stranice Payscale.com (2017), muškarci su i u 2016. godini imali veća primanja od žena na istim radnim pozicijama. Prema njihovim procjenama, razlike su bile od 1% do 4% za različite sektore (Payscale.com, 2017). Usporedbe radi, posljednji podaci objavljeni javnosti o plaćama u Republici Hrvatskoj, muškarci su također bili više plaćeni, i to 5%, kako prenosi Hrvatska radiotelevizija (Vijesti.hrt.hr, 2017). Prema američkom Nacionalnom udruženju o jednakosti u plaćama (Pay-equity.org, 2017) od svih rodih i etničkih skupina na području Sjedinjenih Američkih Država, najmanje su plaćene žene latinoameričkog porijekla. Bjelkinje su, naspram svih rasa, u najboljoj poziciji, dok su Azijatkinje i crkinje u približno ravnopravnom položaju s najgore pozicioniranom rasom i/ili etničkom kategorijom muškaraca, a to su muškarci latinoameričkog porijekla.

3. O istraživanju

Istraživanje ovog diplomskog rada posvećeno je rodnoj reprezentaciji karijera u tri sitkoma, od kojih su dva američke produkcije *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji*, a jedan je domaće produkcije *Bitange i princeze*. Odabrani sitkomi primjereni su svakoj dobi, ali ipak zbog nekih sadržaja nisu preporučeni za djecu mlađu od 12 godina. Istraživanje je provedeno na ukupno 27 epizoda, trajanja od 25 do 35 minuta, pomoću istraživačkih metoda analiza narativa i analiza diskursa.

Osim na rodnu reprezentaciju karijera, rad je fokusiran i na reprezentaciju visokog obrazovanja, na hijerarhijske položaje žena i muškaraca u kompanijama te na opće stavove o karijerama ili poslovima likova.

3.1. Cilj i zadaće istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi postoje li rodne razlike u prezentaciji karijera u sitkomima *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji* i *Bitange i princeze*, koji su bili emitirani

na hrvatskim nacionalnim TV postajama. Dva od tri sitkoma su američka, stoga je njihova publika globalna. Polazi se od pretpostavke da su karijere žena, u odnosu na karijere muškaraca manje vrijedne i važne te manje doprinose financijski.

Cilj je ukazati da postoje problemi u prikazivanju muških i ženskih likova čak i u tom kratkom i zabavnom žanru. Iako su žene u sitkomima prikazane kao emancipirane, pametne i slobodne, ograničavaju ih zadane uloge u kojima one moraju biti lijepe, brinuti o svom izgledu ili djelovati u skladu s ulogom koja pogoduje muškarcu.

Stoga su zadaće u ovom diplomskom radu bile analizom odabranih epizoda sitkoma *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji* i *Bitange i princeze* utvrditi postoje li razlike u prikazivanju karijera, obrazovanja i ambicioznosti ženskih i muških likova, jesu li karijere likova rodno stereotipne prikazane te utvrditi postoji li razlika među muškim i ženskim likovima u financijskom položaju, odnosno materijalnoj sigurnosti.

3.2. Istraživačka pitanja

Za potrebe istraživanja, u radu je postavljeno nekoliko glavnih istraživačkih pitanjima pomoću kojih sam imala namjeru otkriti kako se elementima narativa i diskursom stvara percepcija i rodne razlike između likova dvaju američkih i jednog hrvatskog sitkoma.

Postavljena su pitanja:

1. Postoje li razlike u rodnoj reprezentaciji karijera ženskih i muških likova u sitkomima? Koji su elementi narativa pritom korišteni?
2. Postoji li poveznica između karijere određenog lika i seksualnosti? Smatraju li se neke karijere seksualno privlačnije od drugih?
3. Spominje li se financijska i materijalna sigurnost likova? Ako da, postoji li razlika u financijskoj i materijalnoj situaciji likova s obzirom na njihov rod?
4. Postoje li elementi narativa i diskurs u sitkomima koji su stereotipni, s obzirom na rod?

U istraživanju su korištena istraživačka pitanja, koja su podijeljena u četiri cjeline. Prva se cjelina odnosi na generalne razlike između prikazivanja karijere muškaraca i žena u uzorku te

na to koji elementi narativa ukazuju na razlike u rodovima. Druga je posvećena temi seksualnosti te istražuje povezanost zanimanja muškaraca i žena sa seksipilnošću, odnosno pitanju smatraju li drugi likovi nečiju karijeru seksipilnom te jesu li neka zanimanja ne-seksi. Trećom cjelinom se u radu utvrđuje kakva je materijalna i financijska situacija likova te zarađuju li više muškarci ili žene te iz kojeg je razloga tome tako. Četvrta se odnosi na stereotipe te je posvećena utvrđivanju stereotipnih obrazaca u odnosima likova i njihovog zanimanja, pojavljuju li se stereotipi vezani za određene karijere ali i opći rodni stereotipi.

Istraživačka pitanja su u ovom diplomskom radu pomogla kod uočavanja načina ponašanja i životnih okolnosti likova. Temeljni pojam ovog rada je karijera, stoga pitanja nisu sugestivna, koncipirana su bez insinucija da postoji rodna razlika (koja će se pronaći u odgovorima na pitanja).

3.3. Metodološki okvir

3.3.1. Metoda istraživanja

U ovom su radu korištene dvije znanstveno-istraživačke metode: analiza narativa i analiza diskursa.

Koristeći analizu narativa, dubinski je analiziran tekst, kontekst i cjelokupna slika koja stoji iza određene scene i epizode serije. Budući da je narativ uzročno-posljedična veza lanca događaja koja se odvija u vremenu i prostoru (Bordwell, Thompson, 1990, cit. prema Gillespie, 2006: 81), metoda analize narativa je bila najbolja metoda analize sitkoma iz uzorka, budući da se ne može strogo i „crno-bijelo“ uočiti obrasci ponašanja i određene okolnosti koje su dovele do subjektivnih stavova iznesenih u analizi uzorka. Vrijedi napomenuti kako autorica Marie Gillespie ističe važnost analize veze između onoga tko priča priču i onoga tko je prima, sluša i gleda.

„Analiza medijskih sadržaja kao 'tekstova' (jedinstvenih jedinica) može nam poslužiti da shvatimo kako medijski tekstovi 'reprezentiraju i konstruiraju znanje, vrijednosti i vjerovanja', kao i obrasce promjena i stalnosti“ (Gillespie i Toynbee, 2006: 2).

Narativ ima svoj početak i kraj – započinje jednom situacijom, te se kroz niz popratnih situacija i niz povezanih transformacija, završava drugom situacijom, koja donosi kraj narativa. Gillespie opisuje teorijsku i tehničku ulogu narativa koju analitičari koriste za označavanje onoga što se odnosi na priče. Objasnjava dva pojma, denotaciju i konotaciju, te dok jedno ima trenutno i direktno značenje, ono drugo donosi indirektno i dodatno (Gillespie i Toynbee, 2006: 4).

Marie Gillespie i Jason Toynbee ističu četiri važna razloga zbog kojih koristimo narativ:

1. Narativ, osim što prepričava događaje i akcije, on ih i stvara. On nije samo puki, slučajni niz događaja i posljedica radnji bez predviđenih rezultata. Točno je da jedna stvar vodi do druge, ali mora postojati smisljena uzročna veza u vremenu i prostoru;
2. Percepciju društvene stvarnosti je vrlo teško shvatiti i steći bez prethodnog iskustva i uvida u poslovanje vlasti. Potrebno je razumijevanje društvenog i političkog svijeta koji je „prepričan“ na svojevrsan način, a time direktno utječe na percepciju stvarnosti;
3. Narativ se može koristiti za analizu mijenjanja percepcija rodnih odnosa i uloga, a vrlo je važno održavanje i komuniciranje kontinuiteta i promjena;
4. Narativne analize su važne jer su priče ključni izvor ugode i zadovoljstva. Zadovoljstvo pričom usko je vezano uz, ne samo znanje, nego i uz želju (Gillespie i Toynbee, 2005: 82).

Druga metoda korištena u ovom radu je analiza diskursa. Sama riječ „diskurs“ na latinskom jeziku ima nekoliko značenja: (1) razgovor, govor, (2) raščlanjivanje, rasprava i (3) jezik u akciji kojim se služi govorni subjekt (HRleksikon.info, 2017). Diskursom se osmišljeno povezuju razne refleksije svijesti u cjelovit književni tekst koji se ostvaruje kroz dijalog između pisca i čitatelja.

Analiza diskursa proizlazi iz kritike tradicionalne društvene znanosti, zanimanje za nju potaknuto je utjecajem strukturalnih i poststrukturalnih ideja u društvenim znanostima, posebice sociolingvistike i medijskih istraživanja. U lingvistici se razumijeva kao društvena akcija i interakcija među ljudima u stvarnim životnim situacijama (Gillespie i Toynbe, 2006: 122).

Diskurs je usko povezan i sa semiotikom (semantikom) i strukturalnom analizom. Glavna je pretpostavka da smisao pojma ne proizlazi iz prirodene značajke odnosa između riječi koja služi za objašnjavanje i samoga pojma koji ta riječ objašnjava, nego iz sustava suprotnosti u

koji je taj odnos usađen i ističe načine na koji pojedina lingvistička forma može imati dramatične učinke na to kako se događaj ili fenomen tumači i shvaća (Halmi i dr. 2004: 37)

Analiza diskursa „usmjerena je prije svega na jezik, na interpretaciju njegova značenja, a zadaća joj je pokazati koje reprezentacije društva dominiraju u medijskom tekstu. Koristeći ovu metodu, možemo istražiti koje su vrste interakcije u medijima postavljene između ljudi i društva, odnosno između onih koji imaju moć i onih koji je nemaju“ (Car, 2015: 9). Ivana Vrtič i Viktorija Car (2016) tvrde kako kritička analiza medijskog diskursa nastoji razjasniti na koji je način oblikovan medijski diskurs i zašto je oblikovan tako kako je oblikovan te kako medijski diskurs utječe na društvene, političke i kulturne vrijednosti koje utječu na uvjerenja, mišljenja i stavove javnog mnijenja.

Jonathan Potter (1987) je proučavanje i analizu diskursa definirao metaforom konstrukcije, koju Aleksandar Halmi, Renata Belušić i Jelena Ogresta objašnjavaju s tri pristupa. Prvi, diskurs se radi i gradi na temelju ranijih lingvističkih izvora. Jezik i lingvističke prakse nude sustava izraza narativnih formi, metafora i uobičajenih stvari kojima se pridaje određeni smisao i značenje. Drugi pristup podrazumijeva sposobnost samog govornika koji, čak i najjednostavniju pojavu, može interpretirati i objasniti na više različitih načina. Treći, posljednji pristup, spoznaji konstruktivnosti naglašava činjenicu da se bavimo diskursom s aspekta socijalnog konstruktivizma i interpretizma (Halmi i sur. 2004: 46).

3.3.2. Uzorak

U provedenom istraživanju o rodnoj reprezentaciji karijera likova u sitkomima analizirano je ukupno 27 epizoda, po devet epizoda od svakog od tri sitkoma *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji* i *Bitange i princeze*. Radi se o sitkomima koji su prikazivani na hrvatskim nacionalnim televizijama, ali i na međunarodnim televizijama u razdoblju od 1994. do 2014. godine. Sve serije su se prikazivale u dugom vremenskom periodu, najkraće pet godina a najdulje deset, te su sve okupljale velik broj obožavatelja.

Sitkomi su primjereni svim dobnim skupinama, ali je preporučljivo da, zbog scena konzumiranja alkohola ili razgovora o seksu, sitkome ne gledaju djeca mlađa od 12 godina. Neki od materijala s kojima sam provodila istraživanje se još uvijek prikazuju na jednoj od

hrvatskih nacionalnih TV postaja, dok su materijali za druga dva sitkoma javno dostupni na internetskim stranicama.

Odabir uzorka nije bio jednostavan, budući da su teme poput karijere i posla u sitkomima sekundarne. Sitkom se kao žanr više fokusira na međuljudske odnose i humoristične situacije. Također, uzorak je različito odabran za pojedine serije. Prilikom odabira uzorka za sitkome *Kako sam upoznao vašu majku* i *Prijatelji* tražila sam mrežne stranice koje sadrže kratke sinopsise epizoda te sam prečicom „Traži“ (CTRL + F) tražila pojmove „job“, „work“ i „career“, budući da su sinopsisi na engleskom jeziku. Kod sitkoma *Bitange i princeze* nije bilo dostupnih stranica s kratkim sadržajima epizoda, pa sam zato otvarala nasumične epizode i ubrzavanjem pokušala uočiti trenutak kada su likovi na poslu ili razgovaraju o poslu, te tako epizodu uvrstiti u uzorak.

Za analizu su izabrane po tri epizode iz druge, treće i posljednje sezone pojedinog sitkoma. Razlog takvog odabira je:

- a) u drugoj sezoni smo upoznali i „zavoljeli“ sve likove te tek tada mogu početi situacijske epizode s naglaskom na pojedinačnog lika;
- b) u trećoj sezoni ih dobro poznajemo, oni su napredovali i razvili se kao likovi, možda čak i promijenjeni u odnosu na njihov inicijalni karakter, te
- c) u posljednjoj se sezoni (kao i posljednja faza narativa) situacija razbistrava i privodi kraju. Za potrebe Rada je bilo zanimljivo promatrati kako će se u tim posljednjim trenucima odnositi prema karijerama, kada su u fokusu razrješenja odnosa među likovima, a ne njihove pojedinačne poslovne situacije.

Iznimka u ovakvom odabiru epizoda je sitkom *Kako sam upoznao vašu majku*. U uzorkovanju tog sitkoma nije korištena posljednja, nego pretposljednja sezona. Razlog tome je što je, prvi put u sitkomskom žanru, cijela 9. sezona (posljednja) smještena u radnji jednog vikenda (tri dana). Upravo je to bio vikend vjenčanja dvoje glavnih likova, daleko od inicijalnog mjesta radnje. Radnja je ranije bila smještena u New Yorku, a u posljednjoj je premještena u ladanjsku kuću u Farhamptonu. Posao nije spomenut u dovoljno kvalitetnom kontekstu da bi mogao biti uključen uzorak. Likovi nisu niti jednom prikazani na poslu, a kratko vremensko razdoblje u kojemu se odvija radnja cijele sezone traje svega 72 sata.

Tablica 1. Epizode korištene u istraživanju

<i>Kako sam upoznao vašu majku</i>	<i>Prijatelji</i>	<i>Bitange i princeze</i>
2. sezona	2. sezona	2. sezona
S02E04	S02E05	S02E03
S0206	S02E11	S02E08
S02E13	S02E23	S02E10
3. sezona	3. sezona	3. sezona
S03E06	S03E07	S03E03
S03E13	S03E10	S03E05
S03E15	S03E11	S03E11
8. sezona	10. sezona	5. sezona
S08E07	S10E09	S05E03
S08E11	S10E14	S05E05
S08E21	S10E15	S05E012

Budući da je u nekim odgovorima na pitanja teško biti ograničen na navedene epizode iz uzorka, bilo je potrebno povremeno se osvrnuti na cjelokupan sitkom, karakteristike likova ili uzročno-posljedične situacije. U dijelovima u kojima je to učinjeno, jasno je naglašen razlog zbog kojeg se odmicalo od okvira uzorka. Generalno, osvrtnje na prethodne situacije u sitkomu nisu negativno ili pozitivno utjecale na istraživanje, nego su davale širu sliku događaja i/ili objašnjenja.

3.4. Znanstvena relevantnost istraživanja

Glavno je pitanje ovog rada, postoji li razlika u rodnoj reprezentaciji karijera u sitkomima *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji* i *Bitange i princeze*, upravo zato što je pregledom dostupnih baza znanstveno-istraživačkih radova (Hrčak.hr, Dabar.hr) utvrđeno da u Hrvatskoj rezultati istraživanja ovakvog tipa nisu javno dostupni. Naime, kako je ranije spomenuto, sitkom je humoristična komedija situacije u kojoj se ozbiljna tema poput karijere, obrazovanja ili financija jednostavno ne obrađuje. Ipak, kako bi radnja bila što realističnija, a s likovima se

što lakše poistovjetiti, karijera se spominje sekundarno kao „popratni dio“ njihovih života i njihove svakodnevice.

Upravo je tema karijera, posebice promatrajući rodne razlike, važna pri shvaćanju rodnih razlika u društvu. Ako rodne razlike postoje u „najbanalnijem“ i najlakšem televizijskom žanru kao što je sitkom, onda tek pogotovo postoji i u društvu. Gledatelji bi trebali biti u mogućnosti shvatiti i prepoznati rodne razlike koje se prikazuju u svim medijima, te ih osuditi.

Smatram da je ovu temu bilo važno istražiti jer se rodne razlike i stereotipi usađuju i ukorjenjuju svim dobnim skupinama i publikama. Budući da su sitkomi namijenjeni opuštanju i ne zahtijevaju veliku koncentraciju, u njima se ne obrađuju teške teme. Upravo je to razlog velike stereotipizacije i pojednostavljenja likova, rodova i svakodnevice.

4. Sitkom ispod površine zabave i humora

Karijere likova u sitkomima *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji* i *Bitange i princeze* nisu u fokusu radnje sitkoma ali se ipak spominju i povremeno prikazuju kako bi sadržaj bio realističniji. Iako su periferni, važni su zbog razlika koje tvore među likovima (obrazovani i neobrazovani likovi), rodne stereotipizacije karijera (muškarac odvjetnik i žena odgojiteljica) te važnosti koju likovi predaju svom poslu (bogati radoholičar i povremena ulična sviračica).

Tablica 2. Zanimanja kojima se bave glavni likovi u analiziranim sitkomima

Kako sam upoznao vašu majku	Prijatelji	Bitange i princeze
Ted – arhitekt	Ross – sveučilišni profesor	Teo - odvjetnik
Marshall – student, odvjetnik	Chandler – IT specijalist	Robert - novinar
Barney – nepoznato	Joey – glumac	Irena – novinarka
Robin – novinarka	Monica – kuharica	Lucija – djelatnica u videoteci
Lily – odgajateljica	Rachel – konobarica, modna savjetnica	Kazimir – djelatnik u videoteci, ekonomist
	Phoebe – maserka, kantautorica	

4.1. Karakterni prikaz likova i karijera

Prijatelji

Ross Geller – paleontolog

Ross je znanstvenik, radi na sveučilištu i kroz tri analizirane sezone je dobio tri promaknuća na radnom mjestu. On je ugledan znanstvenik koji uživa u svom poslu, nerijetko u privatnom životu spominje poslovne uspjehe ili podučava prijatelje o svom znanstvenom području. Ross je dobroćudan, lakomislen i ponekad nespretn. Ipak, sve njegove „negativne“ karakteristike su simpatične i likovi su ga prihvatili kao takvoga. Ross se u jednom dijelu sitkoma nalazi u situaciji da je zaljubljen u svoju studenticu, što su oboje prisiljeni skrivati od fakultetskog vijeća i njenih roditelja.

Chandler Bing – IT specijalist

Chandler je vrlo sarkastičan i duhovit, iako često neshvaćen od ostatka svoje grupe. Nitko u grupi nije niti znao čime se bavi do četvrte sezone sitkoma. Prilikom prikazivanja na poslu, Chandler se nalazi u situacijama u kojima mora obuzdati svoje ponašanje i ponašati se što je formalnije moguće, što nije u skladu s njegovom osobnosti. Jedini je u grupi „tehnološki obrazovan“, uzbuđuje ga poznavanje nove tehnologije, ali i ponižavanje drugih ljudi kada je on u nečemu stručan o čemu netko drugi ne zna. Na svom je poslu u „hijerarhijskoj“ sredini. To znači da ima nadređene, s kojima igra tenis, odlazi na službena putovanja i obroke, ali i podređene, kojima delegira posao, koje mentorira i podučava. Chandler nije imućan, ali prema uvjetima u kojima živi, zarađuje visoku plaću. U većini sitkoma se nalazi u situaciji da sam mora plaćati stanarinu za stan u kojemu živi s Joeyem (budući da je Joey većinom nezaposlen) te još uz to i financira Joeya te mu posuđuje novac.

Joey Tribiani – glumac

Joey je „sanjar“ i vječiti glumac koji neumorno traži uspjeh u glumačkom svijetu. Iako je imao brojna loša iskustva s poslom kojeg radi, Joey je tijekom dvije sezone bio uspješan i slavan glumac. Utjelovio je lik doktora Drakea Ramoreya po čemu je ostao poznat do kraja prikazivanja sitkoma. Joey tijekom prikazivanja sitkoma preuzima ulogu učitelja glume, iako, prikazan obavljajući taj posao, nikako u tome nije uspješan. Joey je prilično siromašan i ovisi o novcu kojega mu posuđuje Chandler.

Rachel Greene – modna dizajnerica

Rachel je na početku prikazivanja Prijatelja bila konobarica u Central Perku, lokalu u kojemu jako često borave njeni prijatelji. Kao konobarica, obavlja loš posao – donosi gostima neoprane čaše i šalice, nije naučila gdje se što u šanku odlaže i puno češće sjedi i razgovara s gostima nego što obavlja svoj posao. U nju je, za vrijeme konobarskog posla bio zaljubljen njen nadređeni Gunther. Tijekom sitkoma pronalazi svoj „posao iz snova“ u modnoj industriji i vrlo brzo napreduje i u Ralph Laurenu, kasnije ju Gucci želi zaposliti. Kada prihvaća posao u Gucciju, u Parizu, naposljetku odbija taj posao jer ne želi napustiti Rossa, u kojega je zaljubljena.

Monica Geller – kuharica

Monica je perfekcionista, zaljubljenica u svoj posao u kojemu je vrlo uspješna. U grupi je poznata kao pomalo sumanuta kontrolorka kojoj sve mora biti onako kako je ona zamislila. Sve u njenom životu je isplanirano do posljednjeg detalja, opsjednuta je čistoćom i urednošću. Monica je dobroćudan lik, zabavan i dobar prijatelj. Oslonac je svima u grupi i preuzima majčinsku ulogu.

Phoebe Buffay – maserka

Phoebe je „slobodna duša“, vrlo ekscentričan lik koji živi od masiranja i sviranja na ulici. Od svih likova iz prijatelja, Phoebe je imala najteži život – rano je ostala bez majke, živjela je kao beskućnica, nije obrazovana, te je bila prisiljena raditi i zarađivati od malih nogu. Phoebe je „najčudnija“ u grupi, ima vrlo ekscentrične i zabavne scene u kojima izazva čuđenje i podsmijeh svojih prijatelja.

Kako sam upoznao vašu majku

Ted Mosby – arhitekt

Ted je vječiti sanjar i zaljubljen u ljubav. Veliki je i zaljubljenik u svoj poziv – arhitekturu, te često svojim prijateljima prenosi zanimljivosti iz svijeta arhitekture. Od malena je sanjao kako će jednog dana izgraditi neboder u New York Cityju, što mu se i ostvarilo prije nego što je navršio 35 godina. Iznimno je sklon poslovnim uspjesima, kroz sitkom je radio na 3 različite pozicije, te je u svima dosegnuo hijerarhijski vrh u svome poslu.

Marshall Ericsson – odvjetnik

Marshall je sanjar i dio Marshall – Lily tandema, nerazdvojne zajednice. Tijekom prve tri sezone, Marshall je bio student prava, vrlo uspješan. Od malena je sanjao kako će jednog dana postati slavan odvjetnik koji će činiti dobro za okoliš i druge ljude. Kada prihvati posao u korporaciji, nesretan je, ali je svjestan da u udrugama za zaštitu okoliša ne može dovoljno zaraditi da osigura lagodan život sebi i svojoj obitelji.

Barney Stinson - ???

Nikada nije otkriveno što je zapravo Barneyev posao, samo se zna da zarađuje velike svote novca na poslu. Barney ima gotovo futuristički stan koji izaziva divljenje prijatelja kada god se u njemu nalaze. Nosi skupa odijela i satove, posjećuje striptiz barove i kupuje ženama skupe poklone. Barney bi karijerno bio okarakteriziran kao „zločesti“ korporativac jer nerijetko dijeli crtice sa svog posla u kojima se ne prikazuje kao dobar kolega ili nadređeni.

Lily Aldrin – odgojiteljica u vrtiću

Lily je odgajateljica i slikarica. Već tijekom studiranja upoznaje i zaljubljuje se u Marshalla. Budući da je on dulje studirao bila je prisiljena zaposliti se netom nakon završetka fakulteta u vrtiću te tako odustaje od svog sna da postane slavna slikarica. Lily je vrlo rastrošna, a u kasnijim sezonama uglavnom troši i računa na Marshallov novac. Potiče ga da radi posao kojeg zapravo ne voli, kako bi mogli otplatiti svoje dugove i kupovati sve što im je potrebno za život. U dva navrata se, tijekom prikazivanja sitkoma, vraća slikarstvu. Prvi put napušta Marshalla zbog slikarstva, drugi put se njih dvoje presele u Rim, kako bi ona slijedila svoje snove.

Robin Scherbatsky – novinarka

Robin je prilično muškobanjasta novinarka koja je oduvijek ustrajala slobodnom načinu života i velikoj karijeri slavne novinarke. Zbog svojih se poslovnih ambicija seli iz Kanade u New York City, gdje započinje karijeru u malim, ali i ne gledanim lokalnim televizijama. Robin se na poslu često suočava s činjenicom da je jedina profesionalna te da jedina teži originalnom dobrom novinarstvu. Nerijetko je postavljena u komične situacije, u kojima mora uživo u eteru poroditi ženu, održati intervju s majmunom ili voditi vijesti našminkana kao klaun.

Bitange i princeze

Teodor Frišić – odvjetnik

Teodor, ili kako ga likovi zovu – Teo, je otmjen i ugledan odvjetnik koji je za vrijeme braka s bivšom suprugom odlično zarađivao. Nakon rastave, prisiljen je useliti se kod Roberta, budući da ga je bivša žena „opelješila“. Početkom sitkoma je depresivan i tuguje za bivšom ljubavi, ali nikad ne manjka u poslovnom uspjehu i dokazivanju inteligencije, barem naspram ostalih likova. Kasnije u razvoju sitkoma, Teo stupa u ljubavnu vezu s Lucijom koja je njegova potpuna suprotnost. Lucija je topla i srdačna, slobodnog duha, dok je Teo prilično ograničen po tom pitanju.

Robert Kumerle – novinar

Robert je tipični „zagrebački dečko“, radi kao novinar na lokalnoj televiziji iako nerijetko ne zna ni dobro pročitati što mu piše na blesimetru. On je prilično agresivan, pokazuje karakteristike neukosti i manjak inteligencije, ali je na kraju svake epizode ipak dobar prijatelj svojoj „ekipi“. Robert je u stalnom sukobu s Irenom, iako se publici njihov odnos prezentira kao budući ljubavni.

Kazimir Hrastek – radnik u videoteci, marketinški stručnjak

Kazimir, ili Kazo (u daljnjem se tekstu češće koristi nadimak lika budući da mu se tako obraćaju svi likovi, poznatiji je kao Kazo nego kao Kazimir), je dobroćudan ali lik s iznimno malo samopouzdanja i samopoštovanja. Od početka prikazivanja sitkoma radi u videoteci gdje se susreće s različitim likovima, a nerijetko je i predmet ismijavanja drugih muških likova u sitkomu. Kazo je zaljubljive prirode, nerijetko se nalazi u novoj ljubavnoj vezi. Ima stalne poslove, prvo u videoteci a kasnije u marketinškoj agenciji, a svaki put mu je isti nadređeni – Gazda. Kazo pokazuje osobine inteligentnog lidera, ali nikada u prikazivanju sitkoma nije napredovao više od promjene posla.

Irena Grobnik – novinarka

Irena je stereotipna, neinteligentna i lakovjerna ljepotica kojoj je najvažniji vlastiti fizički izgled. Često iznenađuje prijatelje besmislenim i „glupim“ izjavama, dok se na poslu oslanja na vlastiti seksipil i šarm. Dobra je prijateljica Luciji i često joj je oslonac u problemima u kojima se nalazi.

Lucija Toc – djelatnica u videoteci

Lucija je dobroćudna ali ponekad i vrlo ekscentričan lik. Vjeruje u vlastite religije i paranormalno, zbog čega je vrlo često predmet ismijavanja od prijatelja. Lucija je dobra radnica, poslušna i ponizna, što je vrlo često na njenu vlastitu štetu.

4.2. Analiza narativa

4.2.1. Karijera kao svakodnevica lika u sitkomu

Sitkomi, kao popularan i zabavan žanr, od gledatelja ne zahtijeva veliku pažnju i koncentraciju te je više usredotočen na jednostavnije i „lakše“ teme. Iz tog razloga karijere likova često nisu tema epizode, često nije niti spomenuta karijera u epizodi.

Ipak, povremeno su poslovi i karijere glavna tema i lajtmotiv pojedinačne epizode, pa se u tim epizodama čini kako karijera jest dio svakodnevice. Ted se prikazuje kako danonoćno radi na dizajnima i nacrtima zgrada (*Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04). To utječe na njegov privatni život jer se njegova djevojka Robin osjeća zapostavljeno. U epizodi je pod stresom i nervozan, što drugi likovi pripisuju njegovom napornom radu. Djeluje agresivno te se iskaljuje na svoju djevojku smatrajući kako ga ne podržava i nikada ne pita kako se on osjeća. Ona prihvaća njegova argumente i svoju „krivnju“.

Monica iz *Prijatelja* karakteristična je perfekcionista i tipičan stereotip kuharice – ekscentrična i opsjednuta kontrolom. Ona je kuharica koja dobiva promaknuće, te ga slavi ponosno „nabijajući na nos“ prijateljima prednosti koji dolaze uz novi posao (*Prijatelji*, S02E05). Njen brat Ross je paleontolog opsjednut svojim poslom koji, čak i kada se u epizodi ne radi o njegovoj karijeri, vrlo često spominje dinosaure i zanimljive činjenice iz prošlosti. Zbog svoje opsesije ga drugi likovi često ismijavaju. Rossu, čini se, ne smeta što njegovi prijatelji često ismijavaju njegov posao. On je tipični *geek* kakvog se prikazuje u američkim serijama i filmovima – nespretn, pomalo čudne naravi, ima problema sa socijalnim interakcijama ali je iznimno inteligentan i dobar u svom poslu.

Kroz drugu sezonu sitkoma *Bitange i princeze*, većina epizoda započinje u videoteci u kojoj rade Lucija i Kazimir. Lucija briše prašinu, a Kazo jede. S druge se strane lik perfekcionista Tea prikazuje kako radi od kuće, iako vidno bolestan, posao mu je na prvom mjestu i ne želi

se odmoriti niti trenutka. Robi se, u istoj prostoriji kao i Teo, prijavljuje za posao novinara na CNN-u, u svom životopisu laže o iskustvu urednika i ratnog reportera. Time se ističe Robijeva neozbiljnost i olako shvaćanje svog posla, te potpuna polarnost od lika Tea (*Bitange i princeze*, S02E03).

Ted iz *Kako sam upoznao vašu majku* se prisjeća vrtića i trenutka kada je shvatio da želi biti arhitekt. Scena je u vrtiću, Ted je izgradio zgradu od drvenih kockica te bio sretan i ponosan svojim uratkom. U tom trenutku dolazi drugi dječak koji Tedu sruši zgradu što ga dovede do suza. U drugoj epizodi S08E11, Ted se prisjeća studentskih dana i vrlo utjecajnog profesora koji mu nije bio naklonjen. Isti profesor mu je rekao kako nikada neće biti arhitekt, a 15 godina poslije mu šalje pozivnicu na otvorenje nebodera kojeg je Ted projektirao (*Kako sam upoznao vašu majku*, S02E13).

4.2.2. Karijera u kontekstu humora i zabave

Humor je uglavnom jedini kontekst u kojemu se karijere uopće spominju, što je logično zbog same vrste žanra. Primjerice, u uzorku se rijetko spominje ili prikazuje posao lika Robin iz *Kako sam upoznao vašu majku*. U epizodi koja je potpuno posvećena poslu lika Teda iz *Kako sam upoznao vašu majku*, Robin se prisjeća kada je i sama bila u situaciji da mora nekome dati otkaz. Bila je to kozmetičarka kojoj je vijest priopćila upravo za vrijeme nanošenja šminke prije emisije, pa ju je ista vrlo ružno, gotovo klaunovski našminkala (*Kako sam upoznao vašu majku*, S02E13).

U istom sitkomu, Marshall prihvaća posao korporativnog odvjetnika, inače njemu odbojnog posla, samo iz razloga što mu je obećan zabavni park kao klijent. U epizodi se kasnije ističe kako je taj klijent zapravo bio vrlo stresan i težak jer su ga obilježile nesreće i vrlo teški slučajevi tužbi (*Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06).

U seriji *Prijatelji*, Gunther (konobar u *Central Perk*, mjestu gdje se likovi sitkoma okupljaju, druže i piju kavu, Rachel je početkom sitkoma radila tamo kao konobarica) suočava Rachel s činjenicom da nakon dvije godine rada mora ponovno proći inicijalnu početničku obuku. Kroz cijeli sitkom je prikazana kao loša konobarica, a u konkretnoj epizodi nije čak znala ni gdje se odlažu poslužavnici (eng. *tray*). Prilikom edukacije, Gunther joj kaže da se one odlažu na

„mjestu za poslužavnike“ (eng. *tray spot*), za što ona kaže da je čula kako se o tom mjestu često priča, te kako je mislila da se radi o noćnom klubu „Tray Spot“ (*Prijatelji*, S03E10).

4.2.3. Stavovi povezani s poslom: strahovi i motivacija

Marshall iz *Kako sam upoznao vašu majku* je kroz prve dvije sezone serije student Prava, a na jednom od svojih prvih poslova je pod velikim stresom i strahom od svog nadređenog. Njegov nadređeni je iznimno agresivan i neugodan, nekoliko je puta svjedočio verbalnom nasilju nadređenog prema njegovim kolegama, što je u njemu izazivalo još veći strah (S03E15). U epizodi se povjerava prijateljima i traži savjet kako postupiti i suprotstaviti mu se. Barney mu tada objašnjava „lanac vrištanja“, hijerarhijski kontinuitet omalovažavanja u kojemu svi ljudi trpe *mobbing* od nadređenih kojeg i sami izvršavaju na osobama koje su im podređene. Barney navodi kako je vikanje i vrištanje motivacijski alati. Uspoređuje novčani bonus i seksualno uznemiravanje kao pozitivne aspekte posla. Stavljajući seksualno uznemiravanje u ovakav kontest stvara dojam kako Barney smatra da je ono u redu, da baš poput bonusa – zaposlenici uživaju u njemu.

„...vikanje nadređenog je baš poput bonusa ili seksualnog uznemiravanja“ (Barney, *Kako sam upoznao vašu majku*, S03E15, 3'39")

Izvan konteksta uzorka, a poznavajući pozadinu sitcoma i njihovih likova, ovdje valja primijetiti kako se lik Barneya, poznatog kao promiskuitetnog lika, ponovno prikazuje u šovinističkom duhu. Inače, lik Barney je vrlo bogat, a nitko od njegovih prijatelja ne zna čime se on zapravo bavi. Među posljednjim epizodama je prikazano kako svoj poslovni uspjeh „duguje“ bivšoj djevojci i inatu koji se u njemu stvorio kada ga je napustila. Kako bi njoj dokazao da može biti bogat i uspješan, učinio je sve kako bi to postigao (*Kako sam upoznao vašu majku*, S03E15).

4.2.4. Karijera i materijalna sigurnost

Novac je jedini motiv lika Marshalla da prihvati posao u korporaciji, iako je oduvijek želio biti odvjetnik koji će činiti dobro i raditi za zaštitu okoliša. Ponudena mu je primamljiva

plaća, što njegova supruga Lily vidi kao način da otplati dugove na nekoliko kreditnih kartica i još više ide u kupovinu. Naime, prilikom spominjanja Marshallovog potencijalnog posla, Lily se zamišlja kako po njoj pada „kiša cipela“. Naposljetku, Marshall odluči odustati, barem privremeno, od svojih snova i odluči preuzeti poziciju korporativnog odvjetnika. Kao razloge navodi financijsku i materijalnu sigurnost za Lily i njihovo buduće dijete. Tijekom cijele epizode koja se primarno bavi egzistencijom bračnog para (i djeteta kojeg su željeli, ali tada još nisu imali) se ne spominje posao Lily. Ne spominje se niti kako bi ona mogla biti ta koja će zarađivati dovoljno da bi Marshall mogao raditi manje plaćen, ali svoj posao iz snova.

U sitkomu *Prijatelji*, slavi se Monicino promaknuće, tijekom kojeg se Rachel i Phoebe žale na cijene u restoranu kojeg su odabrali Monica, Ross i Chandler. Nakon negodovanja, Rachel odluči pojesti samo salatu a Phoebe juhu od krastavaca. Posebno ih uvrijedi činjenica što je drugi dio grupe, koji je jeo skupu hranu, zahtijevao da podjednako rasporede plaćanje. Rachel i Phoebe su se odlučile zauzeti za sebe i objasniti ostalima kako one ne zarađuju dovoljno da bi toliko često jele u skupim restoranima, pile u elitnim barovima ili bile odsutne na poslu kao ostali. Ross, Chandler i Monica shvaćaju da su se ponašali bezobzirno i pomalo okrutno prema prijateljima koji nemaju iste financijske mogućnosti kao oni, pa odluče, nakon dva dana, kupiti sve za večeru doma i karte za koncert kojeg si djevojke ranije nisu mogle priuštiti. Takav potez, ponovno, pokreće svađu među prijateljima jer siromašniji dio njih smatra kako im se, nakon razgovora, pokušava pružiti milostinja (*Prijatelji*, S02E05).

4.2.5. Stupanj obrazovanja likova

Marshall, lik iz sitkoma *Kako sam upoznao vašu majku*, je u trenutku prikazivanja S02E06 epizode student prava te ima problema s profesoricom. Poznavajući pozadinsku priču sitkoma, valja napomenuti kako su se Marshall, Ted i Lily upoznali na fakultetu, a u sitkomu nikada nije navedeno kako jedan ili više njih nisu diplomirali, aludirajući da su svi akademski obrazovani. Lily je lik koji se najviše promijenio od fakultetskih dana. U scenama prisjećanja na studentske dane, autori sitkoma naglašavaju kako je ona prije bila *goth* rokerica, crne kose i jake crne šminke. Danas je uglađena i elegantna mlada žena.

Što se tiče sitkoma *Prijatelji*, poznato je kako su se Ross i Chandler upoznali na fakultetu, kao slučajni cimeri. Rachel je ranije nekoliko puta spomenula kako su joj roditelji obećali

plastičnu operaciju nosa pod uvjetom da uspješno završi prvu godinu fakulteta. Za Phoebe i Joeya se pretpostavlja da nisu nikada niti upisivali fakultet, budući da je Phoebe odrasla u vrlo siromašnim uvjetima i vrlo brzo te mlada počela raditi, a Joey je oduvijek znao da želi biti glumac, što je pokušavao postići netom nakon završetka srednje škole.

U sitkomu *Bitange i princeze* se, prema epizodama iz uzorka ne može zaključiti jesu li likovi akademski obrazovani ili ne, samo je jedan zasigurno, a to je Teo. Primjer koji je ranije naveden, vezan za Irenu, ona je u jednoj epizoda istaknula kako su ju roditelji „prisilili“ da maturira kako bi dobila automobil.

4.2.6. Karijera i seksualnost

Lik Barney, inače poznat kao „ženskaroš“, uvjerava ostatak grupe kako su seks i karijera usko povezani te kako je vrlo bitno imati posao atraktivan suprotnom spolu. Svoju tezu dokazuje „uletima“ djevojkama i predstavljanjem sebe kao Ted, poznati arhitekt. Sporedni likovi kojima nisu poznata niti imena se njegovo samopouzdanje jako sviđjelo i time je potvrđena teza da je posao arhitekta vrlo „seksi“ i atraktivan.

U ranije spomenutoj epizodi serije *Kako sam upoznao vašu majku*, Marshall i njegovi prijatelji s fakulteta imaju problema s nedavno razvedenom profesoricom koja je frustrirana i vrlo odrješita i agresivna prema studentima. Barneya je silno privukla činjenica da je profesorica, autoritet s kojim bi mogao provesti noć. On tada odluči zavesti senzualnu profesoricu ali se suočava sa situacijom kao nikada prije – profesorica se u krevetu ponaša kao i u školi; ocjenjuje ga, kažnjava, pokudi kada nešto ne napravi kako treba, te se prema njemu odnosi kao prema svom studentu. Nakon što Marshall shvati da je profesorica još zločestija otkad je Barney spavao s njom. Koristi diskurs kao što je „ukrotiti tigricu“ kao da govori o seksualnoj igri u kojoj je žena podređena muškarcu. Ipak, on ju je učinio još „bjesnijom“ čime ponovno aludira na divlju životinju koja u životu može biti dvije stvari – ukroćena ili divlja. Kako je Marshall očekivao da će se profesorica prepustiti i opustiti, začuđen je što je ona i dalje agresivna, iako je Barney spavao s njom (*Kako sam upoznao vašu majku*, S02E06).

„Čovječe, ti nisi ukrotio tigricu, nego si ju učinio još bjesnijom!“ (Marshall, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E06, 10'34")

Barney, tipični plejboj za kojeg nitko zapravo ne zna što radi, se suočava sa situacijom u kojoj se zatvara njegov najdraži striptiz klub. Zbog svog ugleda među vlasnicima klubova oni održavaju „audiciju“ u koji će klub od sada Barney ići (*Kako sam upoznao vašu majku*, S08E07).

U sitkomu *Bitange i princeze*, Kazo zamišlja (sanja) scenu u kojoj je on dio sudskog procesa, zajedno sa svojom čistačicom u koju je potajno zaljubljen. Njen odvjetnik je mudar i odrješit, dok je njegova odvjetnica neinteligentna ali seksi i lijepa (*Bitange i princeze*, S03E11).

4.2.7. Materijalna sigurnost

Lily iz sitkoma *Kako sam upoznao vašu majku* se povjerava prijateljici Robin kako ni sama ne zna na koliko je kreditnih kartica i koliko dužna, te kako će ih iz financijske krize izvući samo činjenica da Marshall prihvati posao koji ne želi, u velikoj korporaciji (*Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06).

Nakon što je Joey iz serije *Prijatelji* doveden na rub bankrota, shvaća da se mora zaposliti i zarađivati dok mu ne uspije glumački posao. Tada se zapošljava u Chandlerovom uredu kao pripravnik. Sve kolege na poslu naziva štreberima i potročima svojih nadređenih. Shvaća i kako se mora zbližiti sa svojim nadređenima, te počinje lagati o tome kako je obiteljski čovjek i kako ima djecu, da bi se svidio Jeannie koja je na poziciji direktorice tvrtke (*Prijatelji*, S03E23).

Rachel, koja je inače odrasla u imućnoj obitelji, posjećuje majka, te se ona boji majčine reakcije kada shvati da radi kao konobarica. Na njeno iznenađenje, majka njen novi posao prihvaća s oduševljenjem i zavidi joj što je cijeli dan okružena ljudima, što je financijski samostalna i brine se sama o sebi. Ipak, kada joj majka usred radnog vremena predloži da odu na kozmetički tretman i malo ženskog druženja, Rachel je prisiljena odbiti jer mora raditi. Majka joj tada ipak podcijeni njen posao i frustrirano da do znanja da njen posao može raditi bilo tko. Time daje dojam da, iako cijeni što joj je kćer zaposlena, ipak smatra da je njen posao za nju igra i okupacija u slobodno vrijeme. Umanjuje vrijednost njenog posla naglašavajući „malo kave“ (*Prijatelji*, S02E11).

„Što, nitko drugi ovdje ne zna točiti malo kave?“ (Rachelina majka, *Prijatelji*, S02E11, 12'30").

Time je, iako je situacija bila duhovita, vrlo doslovno povrijedila svoju kćer i njenu profesiju, omalovažavajući ono što ona radi jer bi to „mogao raditi bilo tko“ (*Prijatelji*, S02E11)

Ipak, lik Rachel u kasnijim sezonama pronalazi poslovnu sreću i konačno radi ono što voli i najbolje zna – a to je moda. Odlazi na razgovor za posao s predstavnikom iz *Guccija*, u restoran u kojemu slučajno nailazi i na trenutnog poslodavca iz *Ralph Laurena*. Elitni restoran uskoro postaje središte humoristične situacije u kojoj se Rachel počne pretvarati kako je na spoju s predstavnikom *Guccija*, kako joj trenutni poslodavac ne bi posumnjao da odlazi na razgovore za posao za druge tvrtke. U toku epizode se *Ralph Lauren* i *Gucci* nameću za Rachel, nudeći joj sve veću plaću i benefite, a ona se naposljetku odlučuje prihvatiti posao za *Gucci* koji je u Parizu, u gradu u kojemu je oduvijek željela živjeti i koji je svjetsko središte mode (*Prijatelji*, S10E14).

Poznavajući pozadine sva tri sitkoma, većina likova živi u cimerstvu.

U sitkomu *Prijatelji*, veliku većinu sezona su cimerice Rachel i Monica te Joey i Chandler. Samostalno žive Phoebe i Ross. Zanimljivo je primijetiti okolnosti u kojima likovi žive zajedno, naime, svi žive u New York Cityju, gradu koji je poznat po tome da je jedan od gradova u kojemu je najskuplji najam na svijetu. Iznajmljuju stanove u istoj zgradi i na istom katu, vjerojatno slične kvadrature. Djevojke, Monica i Rachel, obje rade – Monica kao kuharica u restoranu s pet zvjezdica, dok je Rachel konobarica kojoj roditelji financijski pomažu. Muškarci, Joey i Chandler, nemaju stalna primanja. Zapravo je samo Chandler taj koji financijski pridonosi, plaća stanarinu i režije, čak i uzdržava Joeya. Ipak, mogu si priuštiti iste stvari i kao dvije zaposlene djevojke koje su financijski stabilne.

U seriji *Kako sam upoznao vašu majku*, prvih nekoliko epizoda Ted, Lily i Marshall žive zajedno dok likovi Robin i Barney žive samostalno. Nikada se ne spominje financijska stabilnost, ili nedostatak iste, ali nije logičan način na koji su prisiljeni živjeti u kao cimeri budući da su svi akademski obrazovani sa stalnim primanjima.

4.2.8. Odnos muških i ženskih likova

Muški i ženski likovi u sitkomima se nalaze ili u ulozi najboljih prijatelja ili u ulozi ljubavnih parova. Samim time, različito se odnose prema karijerama, problemima ili karakternom odnosu jednih i/ili drugih.

Muškarci se najčešće pojavljuju u ulogama nadređenim ženama – oni su uspješni, mladi i pametni akademski obrazovani muškarci. Oni se nerijetko nalaze u poziciji mentora ili voditelja (direktora) tvrtke, dok su sve žene u analiziranim sitkomima u položaju hijerarhijski podređenom muškarcu.

Žene su, u navedenim sitkomima često dobroćudnije od muškaraca. Nerijetko se nalaze u ulozi savjetnice, „ramena za plakanje“ te su podrška muškarcu. Sve su žene u sitkomima zaposlene, ali nijedna ne dotiče vrh svoje struke. Čak ne dotiču ni „stakleni strop“ struke, nego se više čini kako im se uspjeh događa slučajno a da su one sretne tu gdje jesu.

Zanimljivo je navesti kako su svi nadređeni, „šefovi“, mentori ili uzori likovima u sitkomima muškarci. Ako se u pojedinim epizodama i pojavljuje „šef“ ženskog spola, ona je bila loša u svom poslu. Ili je stvarala probleme likovima ili je bila ubrzo smijenjena.

4.3. Analiza diskursa

4.3.1. Prikaz tradicionalnih rodnih uloga

Nije nužno da se sitkomi osvrću na tradiciju i tradicionalne vrijednosti, ali se odnosi likova i rodne uloge dodjeljuju prema tradicionalnim obrascima kako bi se likovi što više približili publici i stekli njenu naklonost. Neke od stereotipnih osobina ženskih likova su ljubav prema kupovini skupe odjeće, dužnost da usreći muškarca, prihvaćanje krivice bez razloga, što je vidljivo u primjerima koji slijede.

Lily iz *Kako sam upoznao vašu majku* je odgojiteljica u vrtiću, što je prema Renati Jukić (2013) jedno od stereotipnih „ženskih zanimanja“. Dva su stereotipa pridružena nastavničkoj struci; (1) da je feminizirana te da je (2) loše plaćen posao nastavnika. Kada Robin primjećuje da Lily nosi vrlo skupu odjeću postavlja retoričko pitanje: „Ti si odgojiteljica u vrtiću, zar ne?“ (Robin, *Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06, 10'09"). Time naglašava njen odabir karijere i suptilno konotira na drugi stereotip o obrazovnom kadru i malim financijskim primanjima. Kada drugi put postavlja gotovo isto pitanje „I primaš plaću odgojiteljice u vrtiću, zar ne?“, potencira i podcjenjuje njenu karijeru te isključivo povezuje njen posao s malom plaćom. Robin zaredom postavlja dva pitanja, od kojih oba završavaju s „...zar ne?“. Na pitanja ne traži isključivo odgovore, već daje uvod u pitanje koje ju zapravo zanima, a to je „Kako si možeš priuštiti ovako skupu odjeću?“ (Robin, *Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06, 10'09"). U pitanju potencira „ovako skupu“ aludirajući kako se radi o odjeći koju si ona sigurno ne može priuštiti, time dijelom zadirujući u njenu privatnost. Narator, koji se u sitkomu obraća izravno publici tada govori „To je bio trenutak kada je Lily pokazala Robin svoju kutiju sramote“ (Narator, *Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06, 10'13"). Kutija sramote, kako ju naziva narator, puna je kreditnih kartica.

Kada dva ženska lika sitkoma *Kako sam upoznao vašu majku*, Robin i Lily, raspravljaju o agresivnom ponašanju Teda prema Robin, Lily zaključuje kako je „on uzrujan jer ga (Robin) nikada ne sasluša“ (Lily, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04, 2'56"). U ovom kontekstu, ona smatra Robin krivom za Tedovo ponašanje, te ju upozorava kako treba biti pokornija, zainteresirana za njegove osjećaje i misli. Robin prihvaća savjet te zaključuje kako bi se „...možda trebala ispričati“ (Robin, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04, 2'59"). Dodaje kako je Lily „u pravu“ (Robin, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04, 2'59").

4.3.2. Obrazovanje ne znači inteligenciju, za oba spola

Prilikom spominjanja distancirane obitelji ili prisjećanja na mladost, likovi sitkoma se nerijetko prisjećaju i dana iz „školskih klupa“. Dok su određeni likovi visokoobrazovani akademski građani, drugi nisu voljeli školu i završili su je samo zbog prisile roditelja.

Marshall iz *Kako sam upoznao vašu majku* je jedini lik koji je za vrijeme prikazivanja sitkoma još uvijek studirao. Lik je u većini situacija odavao dojam kako je zaljubljenik u svoju struku te jedva čeka početi raditi kao odvjetnik jer ih smatra vrstom super-heroja. U više epizoda je u sitkomu pjevao pjesmicu „Učim pravo... Donosim odgovornu odluku za svoju budućnost. Biti odvjetnik mora biti super“.

Marshallova prijateljica, studentica prava, prikazana je vidno alkoholizirana na jednom tulumu s kolegama s fakulteta. Kada Marshall i Lily prekidaju, ona ističe kako misli da bi Marshall trebao „...tužiti Lily“ (studentica prava, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04, 10'02") ismijavajući odvjetnike koji smatraju da treba dovesti pred sud sve za koje misle da su nešto pogriješili. Kolega joj odgovara „Na temelju čega?“ (student prava, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04, 10'03"), na što ona odgovara „Na temelju... Ušuti!“ (studentica prava, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04, 10'03"). Time studentica ostaje bez argumenata, nakon što je kolega pitao zašto bi nešto napravila. Riječju „Ušuti!“ odaje dojam kako nije imala spreman odgovor, a nije niti sposobna argumentirati vlastite misli. U popularnim filmovima likovi često govore „Zašuti“ jedni drugima, što često znači da je lik manje inteligentan, ne može argumentirati što želi reći ali može biti i izraz u svojstvu psovke – kada govornik koristi besmislene i grube riječi u svrhu nedostatka vokabulara.

S druge strane, Irena iz *Bitangi i princeza* naglašava kako je „...čak morala maturirati da bi mi (roditelji) kupili auto“ (Irena, *Bitange i princeze*, S02E03, 07'11"). Naglašava riječ „čak“ kao da je završetak škole, a radi se o srednjoj školi, velik teret i obaveza koju je morala izvršiti isključivo zbog obitelji. Također, ističe kako je jedini uvjet za kupnju automobila bilo maturiranje, a ne uspjeh u školi ili dobre ocijene. Osim toga, naslućuje kako su joj roditelji bili financijski dobrostojeći jer su mogli priuštiti automobil 18-godišnjakinji. Smatra kako njena obitelj podcjenjuje njeno trenutno zanimanje jer naglašava „... da ne pričam kaj misle o tom da sam TV zvijezda“ (Irena, *Bitange i princeze*, S02E03, 07'11").

4.3.3. Muškarac kao hranitelj obitelji

Marshall i Lily iz *Kako sam upoznao vašu majku* su jedini par koji se u ranijim sezonama vjenčao (3. sezona), stoga je publika imala puno vremena gledati različite situacije u njihovom braku, planiranju obitelji, ali i financijskim problemima s kojima su se suočavali.

Kada Marshall dvoumi između posla iz snova koji je loše plaćen i posla koji mu se ne sviđa, ali je izvrsno plaćen, Lily mu je podrška i naglašava „...samo želim da moj Marshall bude sretan“ (Lily, *Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06, 10'12"). Naglašava kako je to njena jedina želja i kako njegova sreća uvjetuje i njenu sreću. Kada govori „moj Marshall“ ističe naklonost i ljubav prema njemu. Ipak, Marshall nije jedini „hranitelj“ u obitelji, Lily naglašava kako se „... (Marshall) tata jako namučio kako bi dogovorio intervju“ (Lily, *Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06, 10'45"). Ponovno se naglašava važnost uloge oca koji u patrijarhalnoj obitelji rješava probleme, donosi odluke, ali i novac. Žena ima ulogu glasa morala i zahvalnosti, te Lily podsjeća Marshalla kako nije u redu da se „...samo tako povuče posljednje sekunde“ (Lily, *Kako sam upoznao vašu majku*, S03E06, 10'45").

Budući da je Lily slikarica, Barney ju je zatražio da naslika njegov akt. Lily ponovno ističe kako joj je važan moral i govori kako je „...obećala Marshallu da će on biti jedini muškarac kojeg će vidjeti golog“ (Lily, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E06, 14'36"). Iako je u umjetnosti visokog i niskog konteksta slikanje akta jedna od disciplina umjetničkog izražavanja, Lily odbija iz čednosti jer je Marshall jedini muškarac s kojim želi dijeliti takvu vrstu intime. Kada joj Barney ponudi „...čak \$5.000,00!“ (Barney, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E06, 14'38"), Lily odmah pristaje pitanjem „Kad želiš da te naslikam?“ (Lily, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E06, 14'39"). Barney u ovom slučaju nije muškarac koji pridonosi ili hrani obitelj, ali financijama može dobiti sve što poželi. Ponovno se muškarac prikazuje kao bogatiji i financijski stabilniji.

4.3.4. Podcjenjivanje poslova zbog društvenog statusa

Bilo da likovi podcjenjuju sebe zbog društvenog statusa kojeg im donosi njihov posao, ili to čine drugi, karijera utječe na razinu samopouzdanja i samopoštovanja likova.

Kazo iz sitkoma *Bitange i princeze* govori o prijatelju iz djetinjstva kad ističe „Teo je uvijek korak ispred mene, ipak je on odvjetnik a ja... ne“ (Kazo, *Bitange i princeze*, S02E04, 23'05"). Iako zvuči kao ljubomora, možda čak i podrugljivo, ovakav diskurs naglašava Kazin manjak samopouzdanja jer govori o tome što netko drugi «jest» dok on to „nije“. Kada naglasi „ipak je on odvjetnik“ odaje dojam da Kazo odvjetnike smatra uzdignutima, naglašava

njihovu važnost i status koji je iznad njegovog. Teova karijera budi pozitivne konotacije na njegov karakter, iako se konkretno to ne spominje. Možemo pretpostaviti da je Teo, koji je odvjetnik, karakterno snažan, pametan i mudar. Kazina izjava prikazuje kako karijera uvjetuje i sreću, ali i važnost u društvu.

Rachel iz *Prijatelja* je nemotivirana za posao konobarice i sama nameće kako loše radi svoj posao: „Grozna sam konobarica jer me nije briga za ovaj posao“ (Rachel, *Prijatelji*, S03E10, 17'13'). Naglašava nebrigu, nemar i činjenicu da shvaća da loše radi posao jer joj taj posao nije drag. Također, kada naglasi „ovaj posao“, ostavlja prostor za daljnji razvoj i govori kao da će ga uskoro promijeniti, da je samo jedan u nizu poslova. Mržnju prema poslu kojeg obavlja prenosi riječima „nikad više u životu ne želim kuhati kavu!“ (Rachel, *Prijatelji*, S03E10, 17'15"). Posao konobara svodi samo na „kuhanje kave“, dok je taj posao puno više od toga. Ne govori o gostima koje susreće, kolegama s kojima se druži ili drugim radnim obavezama. Tima naglašava „zatupljenost“ tog posla i repetitivnost koju prolazi.

Rachel, ipak, nije jedina koja podcjenjuje vlastiti posao, već to čini i njena majka. Prilikom posjete očekuje da će se moći družiti sa kćeri, što Rachel nevoljko odbija zbog radnih obaveza. Njena majka kaže „Što, nitko drugi ovdje ne zna natočiti malo kave?“ (Rachelina majka, *Prijatelji*, S02E11, 12'30). Ponavlja se diskurs „kuhati“ ili „točiti kavu“ čime se pokušava umanjiti vrijednost posla koji se svodi na samo jednu radnju.

4.3.5. Seksi i ne-seksi karijere

Likovi sitkoma kontinuirano izražavaju seksualnost kroz opušteni razgovor o seksu, privlačnosti koju osjećaju prema suprotnom spolu (niti jedan lik u analiziranim sitkomima nije homoseksualac) i seksualnim navikama.

U sitkomu *Kako sam upoznao vašu majku* ponovno se spominje Marshall i njegovi problemi na fakultetu, zbog profesorice koja je vrlo stroga i nepravedna prema studentima. Ta je profesorica fizički privlačna i „nedavno razvedena“ (Marshall, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E06, 2'13"), što Barney prihvaća kao izazov da ju zavede i spava s njom. Sutradan Marshall govori „Čovječe, ti nisi ukrotio tigricu, nego si ju učinio još bjesnijom!“ (Marshall, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E06, 10'34"). Koristi diskurs kao što je „ukrotiti tigricu“ kao da govori o seksualnoj igri u kojoj je žena podređena muškarcu. Ipak, on ju je učinio još „bjesnijom“ čime ponovno aludira na životinju koja u životu može biti ili ukročena ili divlja.

Kada se već prikazuje seksualnost likova, u ovoj se situaciji žena objektivizira dok se slavi muškarčev heroizam i hrabrost, iako neuspješna.

Barney iz istog sitkoma uvjerava prijatelje kako su određene karijere više ili manje seksualno privlačne suprotnom spolu. Kako bi dokazao teoriju, prilazi nepoznatoj djevojci i govori: „Bok, ovo je moj prijatelj Ted, on je arhitekt. Ne misliš li da su arhitekti seksi?“ (Barney, *Kako sam upoznao vašu majku*, S02E04, 3'11"). Pitanjem insinuiran potvrđan odgovor, što djeluje kao mudar način manipulacije druge osobe. U ovom kontekstu Teda stavlja samo u prizmu arhitekta, to je jedina informacija koju ju daje. Arhitekti bi bili klasificirani kao kreativni, precizni i inteligentni, karakteristike koje nisu nužno seksi. Suptilno, seksualnu privlačnost bi mogao potencirati novac i zarada arhitekta, posebice poznavajući pozadinu priče i znajući da je Ted projektirao neboder u New Yorku.

5. Rasprava

1. Postoje li razlike u rodnoj reprezentaciji karijera u sitkomima? Koji su elementi narativa pritom korišteni?

Rodne razlike u sitkomima su prikrivene, te ih je moguće prepoznati ako se zanemare osnovne karakteristike sitkoma kao žanra, a to su humor, zabava i lakomislenost likova. Kada je žanru primarna funkcija zabaviti gledatelje te ih, ne potičući na dublje razmišljanje, nasmijati, koriste se rodni stereotipi koji bi nasmijali gledatelje i natjerali ih da se „poistovjete“ s likovima. Žena je prikazana kao da joj je karijera, posao i zarada sekundarna u životu, dok su joj primarni dobar izgled, uspješan privatni život i materijalizam – u smislu odjeće, kozmetičkih tretmana i bogatog muža. Žene su prikazane kao uglađene i lijepe, ne ustručavaju se ispasti „smiješne“ na poslu. Kada su žene privatno uspješne, uspješne su i na poslu. Muškarac, s druge strane, radi na svojoj karijeri, školuje se, prikazuje se češće na poslu i dobro zarađuje. On, dok je na poslu, ne spominje svoj privatni život i isti ne utječe na njegovu karijeru.

2. Postoji li poveznica između karijere određenog lika i seksualnosti? Smatraju li se neke karijere seksualno privlačnije od drugih?

U analiziranim sitkomima poveznica seksualnosti i karijere izrazito je polarizirana, ali samo što se muškaraca tiče. Dok je jedan lik s uspješnom karijerom iznimno seksualno privlačan

ženama (arhitekt Ted), uspješna karijera drugog lika neatraktivna je, čak i dosadna suprotnom spolu (paleontolog Ross). Može se povući i paralela sa seksualnošću „kreativnih“ zanimanja, primjer su lik arhitekta i glumca kao iznimno atraktivni, te lik paleontologa i IT specijalista kao neatraktivni. Žene, s druge strane, nisu ni na koji način više ili manje privlačne zbog svojih karijera. Novinarka Robin privlačna je i atraktivna izvan posla, dok na radnom mjestu nerijetko biva ismijavana i redikulozna.

3. Spominje li se financijska i materijalna sigurnost likova? Ako da, postoji li razlika u financijskoj i materijalnoj situaciji likova s obzirom na njihov rod?

Muškarci su, generalno, prikazani u boljoj financijskoj situaciji od žena. Nerijetko žene financijski ovise o muškarcu s kojim žive. Kada se prikazivao poslovni uspjeh muškarca, žena je bila sretna jer se mogla zamisliti kako odlazi u kupovinu cipela, iako i sama zarađuje za život. Žena ne računa kako si svojom plaćom može priuštiti bilo kakav luksuz – luksuz joj treba osigurati muškarac.

4. Postoje li elementi narativa i diskurs u sitkomima koji su stereotipni, s obzirom na rod?

Gotovo sve scene sitkoma u kojemu se spominje karijera sadrži određen oblik ili vid stereotipa. Žena je na poslu nerijetko u podređenom položaju naspram muškarca, iako je od njega pametnija i sposobnija. Samo je jedan od sedam analiziranih ženskih likova napredovao u karijeri i doživio „američki san“ kada je od nule došla do posla iz snova (Rachel, iz sitkoma *Prijatelji*, koja je oduvijek željela raditi u modnoj industriji). Stereotipna je i raspodjela poslova na muškarce i žene. Tako su žene modna dizajnerica (Rachel, *Prijatelji*), kuharica (Monica, *Prijatelji*), odgojiteljica u vrtiću (Lily, *Kako sam upoznao vašu majku*) i bivša manekenka (Irena, *Bitange i princeze*), dok se muškarci bave „ozbiljnim“ i kompleksnim zanimanjima poput odvjetnika (Marshall, *Kako sam upoznao vašu majku* i Teo, *Bitange i princeze*) ili sveučilišnog profesora (Ted, *Kako sam upoznao vašu majku*, Ross, *Prijatelji*).

Muškarci u sitkomima se, uglavnom, bave poslovima o kojima su sanjali kao dječaci:

- Ted iz *Kako sam upoznao vašu majku* je želio biti arhitekt još u vrtićkoj dobi. Već tada je slagao drvene kockice i igračke zamišljajući da su one neboderi u New Yorku.
- Marshall iz *Kako sam upoznao vašu majku* je od početka studija znao da želi biti odvjetnik i baviti se društveno odgovornim poslovima, kako bi ostavio bolju budućnost svojoj djeci.

- Ross iz sitkoma *Prijatelji* često ističe kako je odmalena volio proučavati dinosaure, fosile i paleontologiju. On jedini, od svih likova u tri sitkoma, ima završen doktorski studij.
- Iako se ne radi o poslu koji bi se kvalificirao kao „zahtjevan i ozbiljan“, Joey iz sitkoma *Prijatelji* je oduvijek želio biti glumac. Uporan je, marljiv te kroz cijeli sitkom pokušava ostvariti svoj san.

6. Zaključak

Sitkomi su jednostavan format koji ne zahtijeva veliku koncentraciju i napor kod publike. Lako ga je gledati, pratiti ali i zavoljeti. Gleda se rutinski, svaki tjedan, dan i uvijek u isto vrijeme. Svi analizirani sitkomi su snimljeni prije „ere“ *binge-watchinga* i gledanja „na zahtjev“, koje omogućuju gledanje više epizoda odjednom, ali su razvijanjem tehnologija i servisa za gledanje serija, postale dostupne za gledanje naknadno. Traje kratko, te ne oduzima previše vremena ni energije za praćenje. Sitkomi koji su korišteni u ovom istraživanju su specifični zbog količine obožavatelja i gledatelja koji su pratili trendove, kopirali izgled pa čak i pokušavali živjeti stilom svojih omiljenih likova.

Ipak, zanimljivo je promatrati taj, kako sam ga ranije nazvala, „laki“ žanr u kontekstu ozbiljnih životnih situacija kao što su karijere, posao, ambicija ili školovanje. Rad se temelji na rodnim razlikama u toj kategoriji, a budući da sitkomi prikazuju svakodnevni život likova, nije moguće zaobići karijeru i posao – izvor njihovih prihoda.

Muški su likovi uglavnom prikazani kao poslovno uspješni, rade posao koji su oduvijek željeli i oduvijek su o njemu sanjali. Oni solidno zarađuju i poneki od njih žive samostalno, ne u cimerstvu, u skupim stanovima New York Cityja. Oni povremeno nailaze na poslovne prepreke, ali te prepreke imaju veze s drugim ljudima i njihovom nesposobnošću, privatnim problemima ili istaknutim osobinama. Ako i nisu trenutno zaposleni, oni su ili studenti koji naporno rade i uče, sanjajući o obavljanju svog životnog poziva jednog dana, ili su talentirani mladići koji jednostavno spletom okolnosti nemaju sreće u pronalasku poslovnog uspjeha. Ipak, i ti „neuspješni“ mladići su doživjeli netipične uspjehe u obliku jednokratne slave.

Karijere žena u sitkomima su izrazito pasivne i sekundarne stavke u njihovim životima. Žene su emancipirane, samosvjesne i samopouzdana, najčešće ih krase ljepota i životna mudrost koju nijedna škola ne može naučiti. One su, uglavnom, također uspješne na svojim poslovima, ali se njihove karijere većinom spominju u kontekstu zabave i situacije koja je u fokusu pojedine epizode. Na poslu doživljavaju nesvakidašnje situacije, nerijetko bivaju potlačene i podređene drugim kolegama, uglavnom muškarcima. One to šutke prihvaćaju i rade svoj posao, ne zamarajući se puno s problemima s kojima se suočavaju. Žene, puno češće od muških likova, bivaju osloncem muškarca i podrškom zbog problema s kojima se muškarci suočavaju. Diješe savjete i služe kao „rame za plakanje“ i utjehu muškarcima ili drugim ženama kada imaju privatne probleme. Ipak, žene se rijetko žale na svoj posao.

Također, žene u sitkomima koje su stalno zaposlene i akademski obrazovane, ovise o financijskim mogućnostima svog supruga, dečka ili cimera. Ako je muškarac uspješan i bogat, i žena je. Ona, kako bi nasmijala publiku, često govori o kupovini, cipelama i odjeći, ali često polazi od pretpostavke da će si taj luksuz moći priuštiti tek ako njen suprug, dečko ili cimer dobro zarađuje. Žene se prikazuju kao rastrošne naspram marljivih i štedljivih muškaraca.

Žena se, nasuprot muškarcu, puno više brine o svom izgledu na poslu. Ona se uređuje, više je puta prikazana kod kozmetičarke prije ili na poslu, nosi neudobnu odjeću i visoke potpetice. Svi muškarci, izuzev jednoga kojemu je zaštitni znak formalno odijelo (Barney, *Kako sam upoznao vašu majku*), na poslu se prikazuju u neformalnom, opuštenom izdanju u kojemu se oni osjećaju dobro.

Muškarci u sitkomima u više su navrata spominjali potrebu da oni budu financijski stup u obitelji, da privređuju za svoju djecu i suprugu te kako moraju biti „glava obitelji“. Žena, s druge strane, nije niti jednom spomenula posao prilikom planiranja obitelji. Nije se raspravljalo o, primjerice, roditeljskom dopustu, financijskoj situaciji kada ona ne ide na posao ili sigurnosti kada dobije dijete, ili kada ga već ima.

Iz tih razloga, možemo zaključiti da su sitkomi rodno „obojeni“ te kako, iako se radi o zabavnom žanru, postoje različite rodne reprezentacije karijera kada govorimo o muškim i ženskim likovima. Prikriveno, pojavljuju se stereotipi zbog kojih se muški i ženski likovi nalaze u različitim životnim situacijama, drugačije postupaju na poslu i govore o njemu te se drugačije odnose prema financijama i materijalnoj sigurnosti.

7. Popis literature

- Aronson, Elliot; Willson, Timothy D.; Akert, Robin M. (2002) *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Bandura, Albert; Ross, Dorothea; Ross, Sheila A. (1961) *Transmission of aggression through the imitation of aggressive models*. Toronto: York University.
- Blackstone, Amy (2003) *Gender Roles and Society. Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments*. Maine: University of Maine.
- Borić, Rada (2007) *Pojmovnik rodne terminologije*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH.
- Car Viktorija (2010) *Televizija u novomedijskom okruženju*. Zagreb: Medijske studije, 1(1-2): 91-104.
- Creeber, Glen (2008) *Digital Culture: Understanding New Media*. London: McGraw-Hill Education.
- Dalton, Mary (2012) *The Sitkom Reader: America Viewed and Skewed*. New York City: State University of New York Press.
- Feuer, Jane (1986) *Narrative Form in American Network Television*. Manchester: Manchester UP.
- Gillespie, Marie i Tonybee, Jason (2006) *Analysing Media Texts*. New York: Open University Press.
- Halmi, Aleksandar i dr. (2004) *Socijalnokonstruktivistički pristup analizi medijskog diskursa*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Hromadžić, Hajrudin (2014) *Medijska konstrukcija društvene zbilje: socijalno – ideološke implikacije produkcije medijskog spektakla*. Zagreb: AGM.
- Jukić, Renata (2013) „*Ženska pedagogija*“ i feminizacija nastavničke struke kao čimbenici skrivenog kurikula. Zagreb: Školski vjesnik.
- Kunczik, Michael i Zipfel, Astrid (1998) *Uvod u znanost o medijima i komunikologij*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert

Leinert Novosel, Smiljana (1999) *Žena na pragu 21. stoljeća: između majčinstva i profesije*. Zagreb: Ženska grupa TOD.

Lubina, Tihana i Brkić Klimpak, Ivana (2013) *Rodni stereotipi: Objektivizacija ženskog lika u medijima*. Osijek: Doktorska škola društveno-humanističkih znanosti Sveučilišta u Osijeku.

McNair, Brian (2004) *Striptiz kulura. Seks, mediji i demokratizacija žudnje*. Zagreb: Jesenski i Turk.

McQueen, David (2000) *Televizija, medijski priručnik*. Beograd: CLIO.

Polić, Milan (2006) *Činjenice i vrijednosti*, Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.

Popović, Helena (2012) *Popularni televizijski žanrovi kao refleksija suvremenog društva*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Vrtič, Ivana i Car, Viktorija (2016) Manipulacija u medijskom diskursu: kritička analiza diskursa naslova najposjećenijih hrvatskih online medija o hrvatskoj predsjednici Kolindi Grabar-Kitarović. U: Car, Viktorija; Matović, Marijana i Turčilo, Lejla (ur.), *Mediji i javni interes* (str.145-165). Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hanns-Seidel-Stiftung.

Zgrabljic Rotar (2005) *Mediji – medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji*. Medijska pismenost i civilno društvo. Sarajevo: Mediacentar.

Internetski izvori

Enciklopedia.hr (2017) <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60748>; pristup dana 1.5.2017.

Hrvatsko novinarsko društvo (2017) <http://www.hnd.hr/zene-manje-vidljive-u-medijima-od-muskaraca>; pristup dana 15.5.2017.

Payscale.com (2017) <http://www.payscale.com/gender-lifetime-earnings-gap>; pristup dana 13.5.2017.

Vijesti HRT (2017) <http://vijesti.hrt.hr/377879/u-hrvatskoj-najmanja-razlika-u-placama-muskaraca-i-zena>; pristup dana 13.5.2017.

Izvori za pregled epizoda sitkoma:

TV profil (2017) <http://tvprofil.net/serije/bitange-i-princeze/bitange-i-princeze/sezona>: pristup dana 2.5.2017.

Wikipedia (2017a)

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_How_I_Met_Your_Mother_episodes: pristup dana 2.5.2017.

Wikipedia (2017b) https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Friends_episodes: pristup dana 2.5.2017.

Sažetak

Publika svakodnevno konzumira televizijske sadržaje, pritom i zabavni program. On često služi opuštanju i ne potiče gledatelje na puno razmišljanja o sadržaju. U svijetu i u Hrvatskoj sitkomi su vrlo popularni – situacijske komedije koje traju kratko, svega 20-35 minuta, s dobro poznatim likovima i sadržajem koji prati, uglavnom, njihov privatni život. Zabavne i humoristične situacije u kojima se likovi nalaze uglavnom su plod nesporazuma, njihovog ekscentričnog karaktera ili okolnosti u kojima se nalaze. Budući da je žanr fokusiran na karakter i osobnost, ovaj rad istražuje kako je razrađen poslovni život lika, njegova karijera, obrazovanje, želja za napredovanjem te životne okolnosti koje su vezane za njegov posao. Posebnu pažnju rad posvećuje rodnim razlikama koje se pojavljuju te ispituje postoji li razlika u predstavljanju karijera muških u odnosu na ženske likove.

Pod tom pretpostavkom, zadaća ovog rada bila je na temelju uzorka od 27 epizoda raspodijeljenih na drugu, treću i posljednju sezonu sitkoma *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji* i *Bitange i princeze*, utvrditi postoje li stereotipi ili rodne razlike prilikom prikazivanja karijere određenog lika u sitkomu. Početna je pretpostavka da postoje rodne razlike u prikazivanju i predstavljanju karijera likova s obzirom na poslove kojima se bave, pozicijama na hijerarhijskoj ljestvici korporacije ili tvrtke u kojoj rade te da postoji razlika u prezentiranju njihovih poslovnih ambicija. Nakon provedenog istraživanja, potvrđena je hipoteza ovog rada, a to je da postoje rodne razlike u prikazivanju karijera muških i ženskih likova u američkim i hrvatskim sitkomima. Razlika je očita jer je muškarac češće promaknut na poslu, zadovoljan je poslom jer radi ono o čemu je sanjao kao dječak, načinu na koji govori o svom poslu (kao o dijelu svog identiteta) te u stupnju obrazovanja i koliko se obrazovanje spominje. Također, potvrđena je i pretpostavka da su ženski likovi u ulozi podrške muškim likovima pri ostvarenju njihovih ciljeva, te kako se financijski više oslanjaju na muške likove nego na vlastite izvore prihoda.

Ključne riječi: sitkom, rodna reprezentacija, rodne razlike, karijera, stereotipi, *Kako sam upoznao vašu majku*, *Prijatelji*, *Bitange i princeze*

Summary

The audience is consuming television products daily, including entertaining program. The entertainment program is mainly focused on relaxing and does not pursue the viewer to think deeply about the matter. Globally and in Croatia, sitcoms are very popular. Those are situation comedies which do not last very long, only for 20-35 minutes, with well-known characters and the storyline which follows them. Sitcoms are mostly focused on the character's private life. Fun and humorous situations in which the characters face themselves are, mostly, a result of some kind of a disagreement, their eccentric characteristics or the circumstances they have found themselves in. Because the genre is mostly focused on the characteristics and personalities of the characters, this paper is questioning the ways how the business lives of the characters are described, their careers, education, ambition to grow professionally and other life circumstances which have something to do with their professional lives. The focus was mainly put on the gender differences which appear and investigates if there is a difference in portraying men and women.

Under that assumption, the main task of this paper was to research on the sample of 27 episodes throughout the second, third and last season of sitcoms *How I Met Your Mother*, *Friends* and *Bitange i Princeze*, and to determine if there are any existing stereotypes or gender differences while portraying the career of a certain character in a sitcom. The starting assumption was that there indeed are gender differences in portraying professional lives of characters, especially when observing the jobs they do for a living, the positions they fulfill at work, and that their professional ambitions are different according to their gender. After the research, where the paper's hypothesis has been confirmed, there are indeed gender differences while portraying men or women at work in American and Croatian sitcoms. The differences are visible while observing which characters have had a promotion at work, their attitude towards their career and job, the way they talk about work and their alma mater, the education they have gained. Also, the assumption that women are inferior towards men has been confirmed because, in most cases, women are supporting men and being there for them when they need it. Also, women are relying more on the male character's source of income, rather than on their own.

Key words: sitcom, gender representation, gender issues, career, stereotypes, *How I Met Your Mother*, *Friends*, *Bitange i princeze*.